

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

Decima quinta causa. In dena quinta furor & mulier memorantur. Octo quæstiones decimæ quintæ causæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](#)

admodum officium. Ab his exhorta per immoderatam improbatatem, reperi solent: data i per tolerabilem confusitudinem, non solent: magisque reprehendimus, qui illi iniustè reperiverunt, quām qui ea de more funguntur: quoniam multa necessaria persone rebus humanis vel invitantur hujusmodi commodis, vel tenentur. ¶ Ibi, si viam vitæ mutaverint, aut excellentioris confundentis facilius gradum, facilius ea, qua hoc modo acquisierunt, tanquam sua pauperibus largiuntur, quam ei, a quibus accepta sunt, tanquam aliena refutant. Qui vero contra jus societatis humanæ furti, est, in eis non valet ultra refutari, studii tui sit, ut ipse Episcopus debeat preuum dare.

1 ¶ [Data per tolerabilem confusitudinem, non solvent] Additio hac ex originali, sine quibus sequentia non satia confabatur.

QUÆSTIO VI.

Quod vero pœnitentia agi non possit, nisi res aliena redatur, restatur Augustinus ad Macedonium, ep. Hala 54.

C. I. ¶ Pœnitentia non agitur, si aliena res non restituatur.

Sed i res aliena, propter quam peccatum est, cum rediposita, non redditur, non agitur pœnitentia, sed fugitur. Nam et veraciter agitur, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum: sed, ut dixi, cum restituatur. Pierunque enim qui auferit, amittit, sive a beatis patiendo malos, sive ipse vivendo: nec aliud habet, unde restituatur. ¶ Huic certe non possumus dicere, redi-
quod abusifisti, nisi cum habere credimus, & negare. Vbi quidem si aliquos sustinet crucianus a repetenti, dum existimat eum habere quod reddat, nulla est iniquitas: quia eti non est, unde reddat: ablatum peccatum, merito tamen, dum eam per molestias corporales redire a compellitur, peccati, quo male ablatum est, restituuit. ¶ Sed inhumanum non est, etiam pro talibus intercedere, tanquam pro reis criminum, non ad hoc, ut minimè restituantur aliena; sed ne frusta homo in hominem laviat. & peccato post. ¶ Illud vero sidentissime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc intercedit, ne male ablatu restituat, & quia id se configuerent (quantum honeste potest) ad restituendum non compellit, sicut eum esse fraudis & criminis. Nam misericordias open nostram talibus subtrahimus, quamvis impendimus.

Noctem open fert, qui ad peccandum adjuvatur, & ac non possum subverit atque opprimi. Sed nunquam ideos aut exigere, aut ad exigendum tradere, vel possumus, vel debemus? Agimus quantum Episcopalis facultas est, & humanum quidem nonnunquam, sed maxime ac semper diuini judicium communianes. Nolentes autem reddere, quos novimus, & male abstulisse, & undo redditare habere arguimus: increpamus, obelamur si quoddam clam, quoddam palam, sicut divisa per sonorum diversam videatur posse recipere & meditari.

1 ¶ [Repetente] Sic et remedium ex codice epistolarum Vaticanis editione. Ant veri pœnitentiam ante legeretur, repente.

2 ¶ [Aduar] Quæ sequitur, remenda sunt ex codicibus spissis, impensis, & manu scriptis. Antea legebarunt, qui ad peccandum adjuvatur, ac non potius adjuvatur, sed obvia subserendo, atque opprimendo. Glosa autem optime convenit vocari, adjuvatur, seu loco positum.

a Luc. 11. Sequitur apud B. August. c. quid dicam super ea. q. 4. b Polyc. 16. Sicut Iov. p. 13. c. 4. & p. 13. c. 27. c. al. tuar. d. al. redire. e. datur. f. orig. f. & detestatur. g. orig. g. ad. nolle acciper.

2 pars. Si verò rem alienam quācūmque conficeretur, non eandem, sed affirmationem ejus restituere debet.

C. II. ¶ Qui rem alienam conficerat, ejus affirmacionem restituere.

Unde Gregorius lib. 7. indit. 2. epist. 38. Fan-

tino defensio.

C. III. ¶ Comperimus nullam exitiſſe causam, pro qua res Iudiciorum i potuerint rationaliter occupari, atq; eas esse inconſulte ac temerè conficeratas. Idcirco experientia tua præcipimus, ut quia, quod semel consecratum est, in eis non valet ultra refutari, studii tui sit, ut ipse Episcopus debeat preuum dare.

1 ¶ [Iudiciorum] Reposta est haec dictio ex epist. B. Gregorii, ut intelligatur facilius, quo referuntur ea, quae in hoc capite continentur: ac nonnulla etiam alia sunt emendata.

3 pars. Pro malis autem apud Principes ecclesia debet intercedere, non eos temerario auxili defendere.

C. IIII. ¶ Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario auxili defendat.

Unde Gregorius Romano defensio, lib. 7.

indit. 2. epist. 24.

H. I. qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur injuste defendi, ne opinionem male agentium ex indiscretâ defensione aucti in nos illo modo transferamus: sed quantum de te ecclesiam, admonendo, & verbum intercessio adhibendo, quibus valetis, succurrere: ut & illis open feratis, & opinionem sanctæ ecclesie non inquietis.

¶ In ista, 23. q. 5. res, referuntur summa hujus capituli, cum hic sint propria verba B. Gregorii.

4 pars. Furtum autem non tam in quantitate rei, quam in affectu furantur consideratur.

C. IV. ¶ Non solum in majoribus furtum committitur, sed etiam in minoribus.

Unde Hieronymus in epistolam ad Titium,

ad c. 2.

F. Vt & autem non solum in majoribus, sed etiam in minoribus judicatur. Non enim id quod furto ablatum est, sed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione non idcirco diversa sit fornicatio, seu mulier sit pulchra aut deformis, ancilla aut ingenua, panpercula aut opulenta, sed qualcumque illa fuerit, una est fornicatio; ita & in furtu, quantumcunque quis abstulerit, furti crimen incurrit.

¶ Referuntur verba B. Hieronymi, nonnulli tamen omnes, & mutatis: quoniammodum etiam apud Burchardum & Iovonem.

CAUSA XV.

Vidam sacerdotis in crimen carni lapsi esse perhibetur, antequam sacerdotem in benedictionem conferuerit. Postquam vero sacerdotem adeiuat in furorem versus quandam interficit. Recuperata.

¶ Tercio sacerdos, apud Episcopum accusatur ab ea, cum lapsus esse dicatur. Episcopus autem die Dominico causam examineat. Sacerdos inficiatur: crimen filii illorum: quoniam clericorum filii patrictiam querunt: illi vero non sine prelio sibi patrictiantur: tandem Episcopus confessionem quæsiuimus extorqueat: deum sicut & alij. Istud audientia illam sententia ferit.

¶ Quartino autem an ea, quæ mente alienata fuerit, sint impunita.

¶ Secundo, ac pro impenitentia scilicet literis munera exigere.

¶ Tertio, an non mulier confessionem iste sit condemnans.

¶ Quartio, an die Domini eius causa sit ventilanda.

¶ Quinto, an sibi neganti purgatio sit deferenda.

¶ Sexto, an eius confessionem cruciatio sit extorquenda.

a Polyc. lib. 6. iii. 16. b. al. furtum. Polyc. lib. 16. Burchard. lib. 15. c. l. v. p. 13. c. 41. d. al. clericelli.

- 7 Sepum, an absq; synodali audiencia Episcopus, voluntat sacerdotem damnare.
 8 Ostat, si sponte confessus, aut ab aliis convictus fuerit, quando ante ordinacionem peccaverit, an suscepti ordinis officium exequi licet.

QVASTIO I.

I Vòd autem ea, que alienata mente sunt, non sunt imputanda, facili videtur posse probari. Peccata namque alia penes voluntatem animi, alia circa naturam & firmitatem videntur conflore. Est autem voluntas (ut ait Augustinus lib. 1. a retradat, cap. 15.) animi motus cogente I malo aliquod vel non imitandum, vel adipiscendum. Quid propter diuersum est, ut hac definitio volens a nolenti discernatur.

¶ Ex voluntate rei, peccato procedunt, que liberu[m] mentis arbitrio, & delinquentis propoſito committuntur. Porro infirmitas alia est

animi, alia carnis. Infirmitas animi est ignorancia. Carnis infirmitas est concupiscentia. Ex utraq; autem infirmitate, que procedunt, implicantur ad paenam. Vnde quibusdam ignorantiis dicuntur est.

b [Se qui ignorat, ignorabitur.] Tales illi erant, de quibus Christus ait c. Apostoli. [Extra hanc agam facient vos: quia arbitrabor ut obsequiam se praefere Deo.] De eisdem etiam Apostolus dicit in epistola ad Romanos. [Testimonium illis perhibeo, quia scilicet Dei habent, sed non secundum scientiam.]

Nullum tamen eorum in sua perfidia perseverantem haec ignorantia excusat. Ex carni infirmitate procedunt, que natu[m] languore sunt: quia nisi temporentur ad paenam, nequamquam Apostolus legge carnis gravatus diceret. [In felix c. ego sum, qui me liberatio[n]is de corpore mortis emi] &c. Sive ergo penes voluntatem, sive penes infirmitatem peccata confitunt, semper imputantur ad paenam. Cui sententia illud Augustini de vera religione f. c. 14. contrarium videatur. [Visque adeo peccatum voluntarum matem est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium, & hoc quidem a deo manifestum est, ut nulla hinc doctorem paeciat, nulla indotrum turba differtur.] Quatuor autem modum est peccatum committit: aut farenitum est voluntate committi. Sed hoc non generaliter de omnibus peccatis intelligendum est, idem Augustinus in libro primo rescribat, c. 13. g. ostendit, dicens. [Visque adeo peccatum voluntarum malum est, ut nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium.] Potest videris talia haec definitio: sed si diligenter discutatur, inveneris esse veritatem. Peccatum quippe illud cognitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pena peccati. h. [Quoniam illa, que non est immorior non voluntaria peccata dicuntur, quia vel a nescientibus, vel a coactis perpetrantur, non omnino possunt non in voluntaria dici.] Idem in eodem libro c. 15. [Definitio peccati, quam diximus, peccatum est voluntas retinendi, vel conseruandi, quod iustitia vetat, & unde liberum est abstinere, proprie[ta]re vero est, quia id deservit est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pena peccati.]

i [Cogente nullo.] Hoc sicut addita ex B. Augustino, ut verba sequentia melius intellegamus.

2 [Imitantum.] Apud B. Augustinum in lib. de duabus animalibus & in lib. i. retranslationem, legitur, amittendum: ob glossam tamen non est mutatum: sed sublata est priori loco vox, imitandum, que abeat etiam a manuscripto Gratiani codicis. Nam in vulgaritate erat, ad aliquid imitandum, vel non imitandum.

3 [Non immorior.] In libro B. Augustini impressu legitur, iumentum.

C. I. g Non sunt peccata nolentium nisi nescientium.

Idem lib. 4. questionum, q. 24. ad c. 15.

Numerorum.

a Et in libro de duabus animalibus, c. 10. Sent. 2. dist. 47. b 1. Cor. 14. c Ioan. 16. d Rom. 10. e Rom. 7. f Sent. 2. dist. 35. g Et in libro de duabus animalibus, c. 11. h hic omittuntur aliquot verba, i. sine voluntate committi: orig.

Merito queritur, qua sunt ipsa peccata nolentium, mutum que a nescientibus committuntur, an eu[m] possit recte dici peccatum esse nolentis, quod facere compellitur. Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed utique vult, propter quod facit: tanquam si pejorare nolit: quod tamen facit, cum vult vivere. Si scilicet quisquam nulli fecerit, mortem minetur. Vult ergo facere, quia vult vivere: & ideo non perspicit appetendo, ut falsum iuret; sed ut falso jurando. Quod si ita est, neficio utrum possint dici ipsa peccata nolentium, qualia hic dicuntur expienda. Nam si diligenter considereris, forte ipsum peccare nemo velit, sed propter aliquid sit, quod vult qui peccat. Omnes quippe homines, qui scientes faciunt, quod non licet, vellent licere. Vlique ad eo ipsum peccare nemo appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex ei conetur. Hoc si ita est habent, non sunt peccata nolentium, nisi nescientium, qua discernuntur a peccatis nolentium.

i [¶ Tanquam si pejorare nolit, quod tamen facit.] Hoc non sunt in vulgaritate codicis B. Augustini.

c. tit. de injuriis, l. 3. a.

Illud relatum peraq[ue] est, eos qui injuriam pati possunt, & facere posse: sane sunt quidam, qui facere non possunt, utp[er] furiosi, & impubes, qui dol capax non est. Namque hi injuriam pati solent, non facere. Cum enim injurya ex affectu facientes constitut, conleguntur eis dicores hos, h[ab]e convictionem dicant, injuriam fecisse non possunt. Itaque pati quis injuriam, etiam si non sentiat, posse facere nemo, nisi qui se in injuria faciat, est nesciens cui faciat. Quare si quis per jucum percutiatur, aut datur certat, injuriam non tenetur. Si quis hominem liberum excedit, b, dum putat servum suum, in ea causa est, in injuriacum teneatur.

i [¶ In aliquod verius, exemplaribus a capite, merito, usq[ue] cap. mulier, nulla est distinctione capitulariorum.]

Itaque si ex premisso apparet, sive ex voluntate, sive tristitia peccata procedant, palam est illa imputari. Sed carnis infirmitas duplice intelligitur. Et enim longe natura, quia carnis concupiscentia appellatur: quia verius anima infirmata dici possit: sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit anima ex corrupta carne conjunctione. Porro alia est infirmitas que propria carnem dicitur: quia elementorum, seu humorum concordia turbata, sive carnis afflictio, & tandem dissipatur. Similiter animi infirmitas dupla est. Una que viuum appellatur, quia anima a Deo separatur, est ira, odium, & alia iniquissimae. Alia infirmitas animi quaeque ipsa non sit peccatum, est tamen pena, & causa peccati, ut ille visus, & ignorancia. Tunc autem, cum non sit peccatum, est tamen pena peccati: ut febris, & catena passionis, quia proprietas doloris sunt, nulli imputantur ad paenam. c. Sed obiectio de Lamech, qui cum ergo esset, Cain interfecit nec eum excusat castigatio. Unde dictum est. d [Septuaginta ultimo dabo de Cain ad Lamech vero septuaginta.] Sed excusat ignorantia, famili est. Et utramque enim quidam sunt, que imputantur: quedam ignorante. Cucus namque si debitus suis uxori se credentes reddere, alienam polluit, non est reus adulterii. Si autem luco, vel exercituione virtutum, vel venatione jaculorum mittere aliquem periret, quia a penitus hoc debet esse alienum homicidium reus habetur. Non vero alienata furore, cum sui compas non sit, verum quia adiuvent reatum non contribut: quia facultatem deliberandi non habet. Unde pupillo & furioso in maleficio subvenit: ut non eu ingentur ad paenam, quia ex mensura deliberazione non processerat. Quod non solum humanum, sed etiam divinum legibus nosferat & probatur.

i [¶ Processerunt.] Hoc loco in vulgaritate erant interjecta haec verba, ff. tit. de injuriis. Illud relatum requiri-

a Lib. 47. digest. tit. 10. b al. occidit. c al. conjunctio carnis corruptionis. d Gen. 4.

supra

lupto, que absunt à manuscriptis, id est, inducta.

C. III.

Amen Augustinus parvulus, in lib. de fide ad Petram diaconum, cap. 50.

Estimulare a tenebris, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi; suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam aeternam, qui non habet malis suis fuerit per poenitentiam, fidemque conversus, & per sacramentum fidei & poenitentiae, id est per baptismum liberatus. Et majoribus quidem neccellum esse, & poenitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramentum baptismatis accipere: parvulus vero, qui nec propræ voluntate credere, nec poenitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt, sacramentum fidei, quod est sanctum baptisma, quandiu rationis aetas coram capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eis autem quod in fine hujus autoritatis dicitur. [Quandiu scilicet aannorum aetas capax esse non potest] evidenter datur intelligi, ut p[ro]p[ter] baptismum peccata imputari, siue sit adulterus, siue impudicitia, siue status capax. Unde etiam de brutis animalibus enim ratio ab Augustino in eodem lib. c. redditus, quae res facta ei non imputetur. [Animalia igitur, inquit, præfons sunt cursum atque ornatum secundum creaturam incomprehensibilem posse voluntatem, quae de suis factis nullam rationem redditur, operationes vero non sunt.] Nunquid b[ea]tus enim de beatis cura est Deus? Humanæ vero quae rationales facta sunt, & de se, & de omnibus rebus, quae in usum vite presentis acceptarent, rationem redditur sum Deo: & pro fierum altuum qualitate animalia iubent interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refringunt facta memorem facta.

C. IV. q[ui] Non propter culpam, sed propter membrorum factus occiditur, ad quod mulier accedit.

Unde Augustinus super Leviticum ad c. 19. q. 74.

Mulier: que accedit ad omnes pecus, & vult ascendi ad eo, interficiet mulierem & pecus: morte meminatur: res sunt.] ¶ Quixit, quomodo sit reum pecus, cum sit irrationalis, nec illo modo legis capax? & cetera. ¶ Pecora inde credendum est iusta interfici, qui tali flagiti contaminata, indignam refringunt facta memorem.

¶ pars. De furiosis autem evidentissime scribit Augustinus in lib. questionum veteris & novi testamenti, q. 2. in fine ita dicunt:

C. V. q[ui] Culpam non necessitate, sed voluntate resum confringit.

Aliquos d[icit] scimus subito dementes factos suffici, ferro, lapidis, mortibus, multis nocuisse: quodcum etiam occidisse: captos autem industria, & judicis & oblatos, minime reos factos: eò quod non voluntate, sed impellente veneficio qua habe gererint nescientes. Quomodo enim reus constituterecur, qui nesciunt quid faciat?

C. VI. q[ui] Reua voluntate, non necessitate, confringit.

Hinc Ambrosius in Hæcameron, f[acit] in tractatu primis die.

Illæ cœpendiuntur; que ex nostra voluntate prodeunt, delecta juventutis, & irrationabilis passiones corporis. Quoniam igitur nos sumus domini, h[ab]emus principia extirpationis, non requiremus, nec derivemus in alios: sed agnoscamus ea, quæ proprie[n]t[er] nostra sunt. Quod enim possunt non facere, si volumus, hujus electionem mali nobis potius debemus, quam alii ascribere. I.

a. Iov. part. 1. cap. 30. b. 1. Corinth. 9. c. Iov. part. 9. e. Lib. 1. d. Iov. part. 13. 4. 92. e. al. iudicibus.

ded enim in judiciis istis voluntarios reos, non ex necessitate compulsi, culpa stringit, poena condemnatur. Neque enim si per furorem aliquis innocentem peremetur, obnoxius morti est: quin etiam ipsius divina legis oraculo, si qui per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugii facultatem, ut possit evadere. Hoc igitur de eo, quod propriæ malum videtur, dictum sit. Mala enim non sunt nisi que crimen mente implicant, & conscientiam ligant. Exterum pauperem, ignorabilitatem, ægritudinem, mortem, nemo sapiens mala dixerit, nec in malorum forte numeraverit: quia nec in contraria istis in bonis habentur maximis: quorum alia nobis ex natura, alia ex commoditate accidentevidentur.

i. ¶ Nec contraria istis] Emendatum est ex origina. Nam antea legebat: quia necessaria ista in bonis, &c. In multis tamen antiquis finis hujus capitulis est in verbo, numeravit.

C. VII. q[ui] Venientia habent, que ignorantes ebrietate committunt.

Idem in libro de Patriarchis, c. 6. lib. de Abraham.

Sancti discimus vitandum ebrietatem; per quam criminis na caveare non possumus. Nam quæ soberri cavemus, per ebrietatem ignorantes committimus. Et paulo post. ¶ Nesciunt quid loquantur, qui nimis vino indulgent: jacent sepulti: ideoque si qua per vinum deliquerint, apud sapientes judices venia quidem facti donantur, sed levitatis damnantur b. auctores.

C. VIII. q[ui] Inobedientia vel concupiscentia non habet culpam in corpore non consentientiis.

Item Augustinus in lib. i. c. de civitate Dei, c. 25.

Si concupiscentia vel inobedientia, qua adhuc in membris moribundis habitat, præter nostræ voluntatis legem, quasi lege sua moveatur; quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis?

i. ¶ Concupiscentia vel] In originali legitur. Quod h[ab]et illa concupiscentialis inobedientia.

C. IX. q[ui] Loth non deinceps, sed de ebrietate culpatur.

Item lib. 22. contra Faustum, c. 44.

Ne briuerunt i. d. Loth filius ejus, & se nescienti miscuerunt. ¶ Quapropter culpandus est quidem: non tam, quantum ille inceps, sed quantum illa meretur ebrietas.

C. X. q[ui] Nemo trahitur ad culpam; nisi ductus propræ voluntate.

Item Ambrosius lib. i. de Jacob, Gr. vita beata, o. 3.

Non est quod cœquam nostram ascribamus ærumnam, i. nisi nostra voluntati. Nemo tenetur ad culpam, nisi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen, que inferuntur reluctantibus. Voluntaria tantum commissa sequitur delictorum invidia, quam e in alios derivamus. Voluntarium sibi militem legi Christus: voluntarium servum sibi diabolus auctionatur 2. Neminem Hugo servitus a tristitia possidet, nisi se prius peccatum recte ei vendiderit.

i. ¶ Axumnam] Apud B. Ambrosium legitur, culpam sed e[st] ob glossam non est mutatur.

2. ¶ Auctionatur] In vulgaris codicibus sequelatur, & acquirit iuri suo: que sunt expuncta, quoniam absunt a manuscriptis, & originali.

C. XI. q[ui] Minister Dei est, qui invitus homicidium facit.

a. Deut. 4. 19. b. al. notantur.] orig. c. Et l. 2. contra Iulianum, in f. d. Iov. part. 13. 4. 92. e. al. quod in aliis deriuemus.] orig.

Nec is qui invitus aliquod fecerit homicidium, extra ministerium est. Siquidem lex ait: a deo: [Quia Deus dedit eum in manus eius.] Manus ergo eius, instrumenti modo, divinae ultioni ministerium praebeuerunt. Levites igitur minister remissionis est. Pergussor autem, qui ramen non ex dispositione, sed prater voluntatem fecerit homicidium, divina minister est ultionis. Illud quoque specta, quia cum interficiat impius Christus infunditur, & ubi abominatio abeatur, sanctificatio conficeratur; i: quia Dominus dixit: b [In ea die, qua interficeret omne primogenitum Aegypti, sanctificabo mihi omne primogenitum Israeli.] Quod non ad unum diem afflictions Aegypti referes, sed ad omne tempus z.

i ¶ Confessaur] Apud B. Ambrosium legitur, congregatur.

2 ¶ Omne tempus] Post haec in originali sequitur c. cum renuntiatur, infra 32. q. 1.

Cum itaq; qui invitus hominem interficeret, minister Dei sit; cum innocentem suore perirent, morti nequam & reuersus sit; cum fuit in dementia, eorum, que faciunt, reatum minime gemit, patet hinc sacerdotem homicidi reum non esse: unde nos sacerdos privari debet.

¶ Objicitur autem illud, quod est in penitentiali Theodo-
ri c.

c. XII. ¶ In se reversus paenitentiam agit, qui in-
fani aliquem occidit.

LS. d: quis infans aliquem occidit, si ad sanam mem-
tem perveniet, levis ei paenitentia imponenda est.

¶ In concilio Vormaciensi, & apud Burchardum, & Ipponem
haec consequtuntur, quam ei, qui sana mente tale quid com-
misiterit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria culpa ad sursum
perduxit, & item obicitur. Sunt quadam, quae eis non im-
putentur ad panam, tamen impedunt sacramenta signaculum.
Ambitio namq; parentum filia non imputatur ad panam: cui ra-
men oblitus ad ecclesie monus accipientur. Sic que mente aliena
sunt, eis non imputentur ad panam, tamen sacri mulieris execu-
tione impedunt.

c. XIII. ¶ Innocens est, qui non iratus, sed propter
disciplinam casu aliquem in-
terficit.

Unde Hieronymus ait. e

Illi quis non itatus, sed propter disciplinam, palnam
allicui dederit, & eventu occiderit, sicut fieri solet,
quantum ad gratiam, innocens est: quia voluntatem
non opus requirit. Quantum autem ad legem, reus est:
quia opera requirit. ¶ Item si in perfecutione virgo
fuerit oppressa, repellitur lege: quia opus insipit, non
voluntatem: in gratia autem quasi virgo suscipitur: quia
non opera querit, sed voluntatem.

¶ Verba huius capituli, ad verf. Item si in perfecutione,
legiuntur in horrid. 28, operis imperfetti, a.c. 11. Matthaei. Belique
autem & ferre eadem ibi legiuntur. & similima in com. B. Her-
onymi in idem 11. cap. Matth. Ista autem presus B. Hieronymi ver-
ha referuntur infra 32. q. 5. de pudicitia, verf. finge.

Sicut ergo qui propter disciplinam casu homicidium facit,
quantum ad legem reus est, quantum ad gratiam innocens: fe-
iste sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad cul-
pam innoeci est, quantum ad subiecti mulieris executionem reus
probatur. ¶ Huius ita respondetur. Non omnia quae ordinandum
impedit, ordinatum dejeicuntur. ¶ Non enim potest ad sacer-
dotum provehi, qui aliquando infansvit. Veruntamen si post
sacerdotum fure capitur, non id est sacerdotio carabit; nisi forte
nunquam ad sana mentis officium illum redire contingat.

¶ Sicq; g de quodam Episcopo Gregorio scribit in regulo ad
a Exod. 21. Deut. 19. b Num. 3. c In conc. Vormaciensi
c. 25. d Burch. l. 6. c. 25. Ivo p. 10. c. 15. 4. e Author operi im-
perf in Mattheum, hem. 28. f 32. q. 5. de pudicitia. g 21.
quamvis.

Eleutherianum Episcopum. [Quamvis triste sit rebu. &c.] ut sibi
in causa. [Longa incedentia gravatus.]

QVÆSTIO II.

Pro impensis vero patrocinii in Tarragonensi concilii
clericis exigere munera probulantur: in quo sic statuta lo-
gantur, c. 10.

c. I. ¶ Pro patrocinio impensis clericis mu-
nera exigere non debet.

¶ Eservandum quoque decrevimus, ne quis sacerdo-
tum vel clericorum, more secularium iudicium, pro
impensis patrocinii munera audeat accipere, & nisi lat-
te in ecclesiis gratuitò oblatia: quz non favore munera
videantur accepta, sed collatione devotionis illata. Quod
si quis illa b probatur accipere, veluti exactor faciat
aut usurparum possessor, secundum statuta patrum se
veri degradandum.

Hoc autem de illis intelligendum est, qui canonicae tam-
pofit, regulariter se veluturos proposuerunt. Generali natus, cuius
confitentia receptum est, & moribus approbatum, ut clerico
re ad vocacionem patrocinia impendant, & pro impendentiis mone-
xiantur, & pro impensis suscipiantur.

QVÆSTIO III.

Tertio queritur, an mulieris confessione sit condemnatio
du. In quo prīmo videtur est, an mulier sacerdotem
accusat, & excommunicatur. Quod sacris canonicis videtur
esse prohibitionem. Generaliter c. enim statutum est ex decreto po-
briani Papa, ut sacerdotes Domini non accusent, nec in eos re-
ficiantur, qui sua ordinis sunt, nec esse possint. Mulieres autem ut
solum ad sacerdotum, sed nec etiam ad diaconatum praediti
sunt. Unde nec sacerdotes accusare, nisi in ecclesiis facilius videntur.
Iacobus quoq; cautione est, ut ubi verecundiam sui sexus mulier ap-
petat pro alio non intercedat: nisi forte suis, vel suorum in-
rias persecutus voluerit. Hac d. autem, quae nec suis, nec suorum
injuries persecutus, ad hanc accusationem admitti non debet. ¶ E-
contra quae judicis peritorem gerere valit, ab accusatori officio non
removetur. Mulieres autem in veteri reformato populum inde-
cessit, quicunque, libetum ludicrum tegetur, ignorare non possit. Illi
itaq; ab accusatione removendi possunt, quia etiam iudicis perit
frequenter gestis confat: nec ulla ferre divinatione sororibus
ab accusatione prohibentur. ¶ Huius ita respondetur. In tem-
pore multa permiscebantur, quae hodie perfectio grata absolu-
ta sunt. Cum enim mulieribus solim permiscebant populum iudicari,
hodie propeccato, quod mulier induxit, ab Apostolo f. 15 indicio
vere cuncti, viri subditae esse, in secundum subiectum relationem expe-
habere. Quae ergo his omnibus viro subiecta esse ostenditur, cu[m] po-
sunt adiutorio non conceditur, ad accusationem admitti non posse
detur. Econtra, quamquam pastum & indifferenter ad confessio-
nem mulier non admittatur, sunt tamen quadam criminis, quam
accusationem mulier subire non prohibetur.

c. I.

¶ Unde in libro codicis nono, tit. 1. de 12. Iust.

Dicoletur sacerdos, q. dicere.
¶ Ecclimine quod publicorum fuerit iudiciorum, mul-
ieri accusare non permititur, nisi certus ex causa
id est, si suam, suorumque persecutur injuriam, secun-
dum antiqui h. iuris statuta tantum, de quibus specia-
liter eis concessum est, non exacta subscriptio. Vnde
aditus praes. provinciæ in primis examinabit, an tale
sit crimen, cuius accusationem mulier subire non prohibe-
tur.

¶ In aliquot vetusti exemplariis ab initio questionis, usq; al-
cap. sane, nulla est distinctio capitulorum.

a. al. exigere. b. al. ita. c. 2. q. 7. sicut sacerdos
d. ff. de reg. iur. i. feminis. e. Iud. 4. f. Eph. 3. 10.
qui accusare non possunt. h. al. antiquius statuta.

c. II.

Item in libro digestorum, *Paulus lib. 2. de adul-*
teria, a tr. de testibus lib. 10.

Ex eo quod prohibet lex Iulius de adulteriis testimoniis, *adulterio* & *incestu*, *a tr. de testibus lib. 2.*
Eum dicere condemnatam mulierem, colligitur etiam mulieres in iudicio testimoniis & dicendi ius habere. Item Digestus titulus de accusationibus & incriminib. lib. 2. c. Non est permisum mulieri publico iudicio quemquam reum facere: nisi scilicet parentum, liberorumque, & patrum, & patrum, & corum filii, filiarum, & nepotis, neptivis montem exequatur.

Papinius leg. 2. cod. tri.

Contra eius concessam est mulieribus publica accusatio: velut si mortem exequantur eorum, earumque in quos ex lege publicorum iudiciorum invitatae dicuntur. Idem & in lege Cornelia testamentaria senatus standit: sed & de testamento paterni liberti; vel materni, mulieribus publico iudicio dicere permisimus est. & papiliis ex consilio tutorum patris mortem; item pupilli sui si mortem exequi concessum est lege testamentaria. Nam & de Patris quidem testamento pupilli invigilare Vespasianus permisit. Sed etsi non exhibetur voluntas, per interdictum possunt experiri: Codice deo, qui accusare possint, d. vel non. lege quarta. Imp. Alex. Dionysius. Vxoris tua, si confobrini sui necem vindicandum existimat, aedac prefidem provinciae. In digestu ad legem Iulianam Majestatis, leg. 6. 10. *Papinius libro secundo re-*
gistratur, & in quinquebus iustis Majestatis etiam mu-
lieres audiuntur. Et conjugationem denique Lucii &
Caeciliae Fulvia mulier detexit & M. Tullium consulem
iudicis suo infixxit.

Quodcumque vero persona ad accusationem publicorum iudiciorum,
et iusta Majestatis admittitur, eadem accusationem summa subre-
te probatur.

C. IV. *q. Læsa majestatis, & publicorum iudiciorum, & summa accusatio aquiliter*
proponitur.
Vnde in primo lib. Codicis; Imp. Leo. Armatis pre-
fato Prat. le. 29. g.

Sed hoc quisquis hanc sanctam & venerandam antistitutam fidem pecunie intervenient subfuisse, aut si quis ut aliam ordinaret vel eligeret, aliquid accepisse dereliquerit, ad ius inflati publici crimini, & læsa majestatis accusatio ne proponatur, gradu sacerdotio retrahatur. Nec solum hoc deinceps honore privari, sed perpetuè quoque infamia damnari decernimur: ut eos, quos facinus per conquinet & agit, utroque simili poena contineatur.

*C*ontra vero fieri omnibus accusationibus omnino fidem etiam summa, quae legi facili non asciuntur: & diverso videtur admittenda, quod legione scilicet non prohibetur. Verum hoc non inferitur. Qui enim clericorum sacri canonicis iuris contrabere prohibitor, & legibus Imperatorum. Non autem consequenter omnium opulenter admissionis, quoniam conjugationem sacri canones non prohibet: legibus & enī scilicet canonicis: canonicis euangelistarum de cibis uoces dicere possunt. Quarum & regitur sacra canonicis subinvenientur accusationes, quod legi facili non asciuntur, non ita consequenter recipiuntur, quascunq. Principiis legi administrantur. *Q*uidam (scit circa huiusmodi utrum præsumatur) tamen legibus Imperatorum in ecclesiasticis negotiis utendum est, quatenus sacri canonicis obviare non inveniuntur. *Q*uod autem facinus sacri canonicis mutet ab accusatione læsa majestatis & summa offendatur prohibito, aut premisso rationibus ad

injunctio*n*odi accusationem admittenda probatur. *N*isi quisquam diliguerit querat, ad abortum, non ad sacerdotium accusationem in hoc casu sentire mulierem effi admittendas. *C*um enim generaliter legibus hoc ei permisum inveniatur, nisi quis specialiter aliqua lege hoc prohibitum offendit, ejus distinctor locum non habebit. *V*erum cum contra generales regulas quædam criminis facilius excepta sint, in quibus mulieri accusare permisit, inter qua fornicatio non numeratur: pater quid bius accusatio duplice confirmatur. Et quia formationis crimen intendit, & quis dum de se confiterit, super alienum crimen ei credi non reporteret.

I. ¶ Legibus enim] Discrepancia haec legum & canonum vera non est. Sed forsan in hanc opinionem venit Gratianus ex quibusdam verbis novella usque in finem seunda, quia in vulgarium authenticis habetur, colla. 4. tu. de miseric. 4. sed & si quis inter reverendissimos constitutis clericis, (ultra lectorum aut canorum dicimus) omnino contrarerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constitutum, atque volumus. *Iacobus* autem antecessor eadē novella 22. num. 22. illud, supra lectorum & canorum, expōit, veluti Subdiaconi & Diaconis. *H*is autem canones etiam miseric. prohibent. Et Leo in ca. lex continentalis, sup. dif. 31. feri istud verbi usus est, quibus testimonia in novella, & nomine lectorum omnes minores ordines significantur.

C. V. ¶ Re professo ad versus quilibet ad-
mitti non debet.

Unde Iulius Papa a scribit in decreto,
c. 18. dicens.

Neminis b. (præterquam 1. de crimen læsa majestatis) de se confessio credi potest & super crimen alienum: quoniam eiusque omnis rei professio periculosa est, & admitti: adversus quilibet non debet.

I. ¶ Præterquam de crimen læsa majestatis] *H*ec excepito in nulo ex locu indicato: habetur; præterquam apud Anselmon:

Quia ergo ista de se confiterit, super alienum crimen ei credi non
reporter, sed contra eam sua confessio interpretanda est.

Q U A S T I O N E IV.

Quod vero die Dominicano nec Episcopo, nec Presbytero causa aliquam ventilare licet, in Tarracenis concilio prohibetur, que sic statutum est. o. 4.

C. I. ¶ Ministris ecclesie die Dominicano causa-

ventilar non debent.

Nobilis d. Episcoporum aut Presbyterorum, vel clericorum die Dominicano propositum cujuscunque causa negotium audeat ventilare e. nisi hoc tantum, ut Deo statuta solemniter peragant. Ceteris vero diebus, convenientibus personis, illa qua justa sunt, habent licentiam judicandi, excepto f. criminali.

C. II. ¶ Solemnibus diebus, & legitimorum jeju-

niorum facultaria placita non

accutur.

Item ex concilio apud Erphesfurt 1. habito,

præsente Rigo Henrico.

Placita & facultaria Dominicis diebus, vel aliis preci-
piis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima
jejunia celebrantur, secundum canoniam constitutionem
minime fieri decernimus. Insuper etiam sancta synodus
decevit, ut nulla iudicaria potestas licentiam habeat sua-
uctoritate Christianos ad placitum bannire in sopradi-
ctis diebus, id h. est, septem dies ante Natalem Domini
usque in octavas Epiphaniae, & à Quinquaginta usque
in octavas Pascha, & septem dies ante nativitatem sancti
Ioannis Baptista: quatenus adiundi ecclesiam, oratione
busque vacandi liberius habeatur facultas.

a. Es Dionysius, epist. 2. b. Anselm. b. 6. 25. Ivo p. 5. c. 288.
Pam. l. 4. c. 69. c. al. oportet.] al. debet. d. Ivo p. 4. cap. 23.
c. al. iudicare. f. al. exceptu criminalibus negotiis. g. Ivo p.
1. 2. 21. Ivo p. 3. 53. h. & fortasse.

^a [¶] Ephesfuit] In vulgaris legebatur, Ephesum est, quia hoc esse decretum aliquad concilii Ephesini, habiti tempore Celestini Papae, & Theodorei junioris. Hoc vero, est Germanicum concilium habitum praesente Henrico Rege, prout etiam apud Burchardum & Ioanem dicitur. Et codices Gratiani manuscripts habent, quemadmodum est restitutum. In hoc autem oppido petit Bonifacius a Zacharia Papa constitutus Episcopum, & impetravit. Quid apparet ex prima epistola Bonifaci ad Zachariam & ultima Zacharie ad Bonifacium.

C. III. ¶ De eodem.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

Nihilus a Episcopis, vel infra positus, die Dominicico causas judicare presumat.

QUÆSTIO V.

Purgationem vero negant esse praefundam, Stephanus scribit Leoni Episcopo Theanensis.

Idem est titulus in eccl. de manefestis sup. 2. q. 7.

C. I. ¶ Diaconus si de crimen convictione non poterit, apud Episcopum se ipsum serete & purificet.

D^e b^e crimine sibi illato diaconus tuus verissime fabebatur se esse immunem. Veruntamen si suspicio habetur, & accusatores idonei reperiuntur, & tales testes, quales sacri canones ficiunt, accito tecum certo Episcoporum numero veniant accusatores, vocetur & ipse Aldericus diaconus : & si negaverit, ventiletur causa canonice : & si, vel sponte confessus, vel legitimis testibus fuerit approbus, canonica feriatur sententia. Qui si nec sponte conficerit, nec accusatores & testes legitimamente reperti fuerint, & mala fama crebruerit, non publico examine, sed coram te, & aliquantos reverendissimos Presbyteris & Diaconis tuae ecclesie secreto iuramento se purificet. Et tu deinceps boni testimonii eum annuntia : & compete, & commone ecclesia tua filios, ne sacerdotem Dei ulterius infamare praefundant, timentes, quod Cham e maledictus est, qui patris verenda derisit.

C. II. ¶ Non est libianus Presbyter, vel Diaconus, nisi sponte confessus, vel legitimè convictus fuerit.

Item Nicolaus Salamon Constantiensis Episcopo.

P^resbyter d^e, aut Diaconus, quem alii crima nolle publice confiteri, sed velle cum sacramento defendere, se, & si tamen notum sit Episcopo esse scelus ab ipso perpetratum, non potest per aliquam penitentiam sacerdotali vel diaconi officio potiri, sed mirandum est, si ipse confessus non fuerit, quomodo notum possit esse Episcopo scelus ab ipso perpetratum, nisi accusatore forte idoneo per testes idoneos approbatum. Vnde si examinante Episcopo causam presbyteri, vel diaconi non fuerit per testium approbationem presbyter, vel diaconus forte convictus, non est scelus Episcopo legitimè manifestum, nisi sua sponte scelus ipse confiteatur. Quod nisi fecerit, interim non videmus suo debere presbyterum, vel diaconum officio privari. Sola ergo spontanea confessio, & canonicus numerus, qualitas testium (decentribus Episcopis, & accusatore, quod obiecera, comprobante) clericum privat proprio gradu.

QUÆSTIO VI.

^a Q^{uo}d vero confessio cruciatus, extorquenda non fit, Alexander Papa testatur, scribeni omnibus orthodoxis, epist. 1. cap. 2.

C. I. ¶ Ministeriorum confessio, non sit extorta, sed spontanea.

a Burchardus lib. 1. c. 12. Ivo p. 5. c. 204. b Ivo p. 6. c. 460.
c Gen. 9. d Ivo p. 6. c. 222. e Alia illa Presbyter.

Sⁱ a, quandoque a sacerdotibus & auctoribus clefia, quedam scriptura quoquo modo per meum aufrudem, aut per vim extorta fuerint, vel trahilibet polint, quoquinque ab eis conscripta aut robora sunt ingenio, ad nullum eis prejudicium, vel nocum valere b censemus : neque ullam eos infamam vel calumniam, aut a suis lequestrationem bonis unquam Deo auctore, & sanctis Apostolis, coniuncti succelotibus sustinere permitimus. Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet, & infra. ¶ Omnes enim confessio, qua sit ex necessitate, fides non est, a paulo post. ¶ Confessio ergo in talibus non extorquenda debet, sed potius sponte profiteri. Peccatum enim est de suspicione aut extorta confessio quemquam audire : cum magis sit inspecto cordis Dominus, quam opus. & paucis intercedit. ¶ Non potest autem humano condemnari examine, quem Dominus suo reservavit iudicium. Si omnia namque, in hoc sculo vindicata essent, loca divina iudicia nos haberent, item multo superius. ¶ Ita etiam & ad hanc sanctam sedem perlatus (quod ore dicere, & non solum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomine est inimicum) quod nonnulli Episcopi vel Sacerdotes aut mentu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt, aliquas confessiones sine altera partem, quam debent, literas scribere, aut pro summa non requisitione cauferunt, & aut (quod detinet illi) alieni erroris facta scripturas facere, & propria manus roborare, & coram populis recitare, & contra confitentem Aliquis dicunt carceribus & ergastulis retrahunt, ut in istis terris insidias devient Domini sacerdotes, & loquuntur voluntatibus. Item ubi supra. ¶ Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet, & artestante, qui ait, Ex corde enim procedunt homicidium, adulteria, fornicationes, blasphemia, & exteriores sunt ad hac pertinentia.] ¶ Nec tantum attendenda sunt quae fiant, quantum quo animo fiant. & paulo post. ¶ Alius autem auctor recipit Deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quam actus, qui per simpliciorem suum existimat.

1. ¶ Auctoribus] Ivo habet, si sacerdotibus, & auctoribus ecclesiæ, quemadmodum erant in eadem epistola dicti, si quis erga Episcopum, vel auctorem ecclesiæ, & infra sup. 2. q. 7. si quis erga. Hoc autem loco in epistola iugis, litteris si huiusmodi personis quadam scriptura, &c. Prudentiam autem cum multa alia, nam quo referuntur in hoc edere sunt, in vesti. Est etiam, & ad hanc. Confessio enim illi capite ex locis epistola hinc inde sumptis, ordine non sequitur.

2. ¶ Literas scribere] Hoc absunt ab originali. Sufficiunt enim illas, que sequuntur, scripturas facere. Sed obligatio sunt exposta.

C. II. ¶ Apostolica auctoritas penitus illata in iuramentum deducit iuramenta.

Item Nicolaus Papa Episcopus Gallia.

Auctoritatem f^e venerabilium predecessorum, ab istorum secuti, & nominatis beatissimi Papæ, martyris i. Alexandri quinti à beato Petro, ab omnibus jurantibus, & cujuscunque modi obligatione, quibus illi se coæli violencia impotum obligavimus: & ne illa serventur, vetimus tam proutum Archiepiscopum. Treverensem, quam ejus proutum, & omnes qui tunc temporis capi se illis quaque modo obligaverint: neque ullam eos proxime famiam vel calumniam, aut a suis bonis sequentur nem unquam auctore Deo, & sanctis Apostolis, & nostris, predecessoribus sustinere permitimus: sicut per Prophetam. Dominus dicit: h[ab]i[bit] Disolve colligant.

a Ivo p. 5. c. 243. Pam. l. 4. c. 11. b al. presenti, c rem d rectudi.] orig. Sup. in hoc ed. ea. c Matth. ii. f P. tit. ii. g al. iuramentis illi. h Esa. 1. impuniti.

impieciens). Quin etiam praefato fratri nostro, filiiſque Treverenſiæ ecclæſia, illiusq; deſenſoribus hæc in manuſcripto doma, ut ſpirituali ſimil & materiali gladio tam diu malignosillios conuincere fauores infeſuantur, quo uicem cum integritate poſtſcriptiones, vel quacunque res ecclesiasticae hoc facto, vel quocunque pacto diſtraictæ ſeu directa ſunt, revocentur.

^a ¶ Alexandri] Nicolaus citat epiftolam Alex. i. de qua reu-

iuſu eius, dift. 19. ſi Romanorum.

^b pars. A fidelitate etiam juramento Remanus Pontifex

nummuli obſeruit, cum aliquis a ſua dignitate depoſit.

C. III. q; Pontificis auctoritas à juramento

fidelitatis nummulis abſoluit.

Unde Gregorius Papa.

A Ius a item Romanus Pontifex, Zacharias ſciliſet, Regem Francorum, non tam pro ſuis iniquitatibus, quam pro eo, quod tanto poteflatis erat inutilis, a regno depoſitus: & opimum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum ſubtituit, omnesque Franigenas a jura-mento fidelitatis, quod illi fecerant, abſoluit. Quod etiam ei auctoritate frequenti agit ſancta ecclæſia, cum milles abſolvit a vinculo juramento: quod factum eft hi Episcopis, qui Apoſtolicā auctoritate à pontifici gra-du deponuntur.

In manuſcripto, ut in vulgatu, Gelasius Papa Anafatius Imperator. Cuius Gelaſius eſſe non poteſt. Zacharias enim & tariuſmagine, quoniam in hoc capite mentio fit, multo pofft. Gelaſius vixit. Habet autem in reſecto Gregori 7.lib.8. epift. 21. Hermenei Motens Epifcopi ſcripta, quam refert Ivo. In qua qui-ēccepit paoſto ante multa ex epiftola Gelaſius Anafatius Impera-tioſi ſcripsit & feruntur.

C. IV. q; Excommunicati vinciſe fidelitatis non tenentur obnoxii.

Item Gregorius VII. b Romanis ſynodo pre-fidem dixit.

Nos & sanctorum praedecessorum noſtrorum statu-ta tenentes, eos qui excommunicati fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, Apoſtolicā auctoritate à fa-camento abſolvimus, & ne eis fidelitatem obſeruent, omnibus modis prohibemus: quo uicem 1 ipſi ad laſtitudinem veniant.

^a ¶ Quousque, &c.] Verba hæc non ſunt in codice manu-ſcripto Vaticano.

C. V. q; Antequam reconcilietur fidelitatem excommunicatis nullus ſervare cogitur.

Item Urbanus II. Epifcopo Vapicensi.

Iuratos & milites Hugo ni comiti, ne ipſi, quandiu excommunicati eſt, ſerviant, prohibeto e. Qui ſi ſa-cramento pretenderint, moneantur ſi oportere Deo ma-gis ſervire, quam hominibus. Fidelitatem enim quam Chilitanio Principi jurauint, Deo ejusque sanctis adver-fant, eorum precepta calcanti, nulla cohibentur aucto-ritate perſolvere.

QVÆSTIO VII.

^a ¶ Epifcopi ſynodi verò audiencia ſacerdotem damnari, in Hispalensi ſecondo concilio, cui Iſidorus inter-fuit, cap. 6. prohibetur.

C. I. q; Sine conciliū examinatione Presbyter vel Diaconus non dejectatur.

Exta actione conperimus, Fragitanum Corduben-ſum ſi ecclæſia Presbyterum iuſtè olim à Pontifice ſuo deſeruit, & innocentem exilio condennatum. Quem rurſus ordinu ſuo reſiſtentes, id denudò adverſus pre-ſumptionem noſtram 1 decretivimus, ut iuxta priſco-rum patrum ſynodalem ſententiam nullus noſtrum fine conciliū examine quemlibet Presbyterum vel Diaconum

^a Gregor. l. 3. reg. Ivo p. 5. ca. ult. ^b l. 5. reg. ^c Pann. l. 5. c. 110. ^d Pann. l. 5. c. 111. ^e al. prohibete. ^f Ad. l. 5.

dejicere audeat. Nam multi ſunt, qui in diſcusses po-temate tyra�ica, non auctoritate canonica dannant. Et ſicut nonnullos gratia favoris ſublimant, ita quodſdam odio, invidiaque permoti humiliant, & ad levem opinio-nionis auram condeſmant, quorum crimen non appro-bant. Epifcopus a enim facerdoribus ac ministris foliis honorem dare poteſt; foliis auferre non poteſt. Si enim hi, qui in ſeculo à dominis ſuis honorem libertatis ade-peti ſunt, in feruitudo nexum non revolvuntur, niſi pu-blicē apud prætoris ac præfidiis tribunal in foro fuerint acuſati; quanto magis hi, qui diuinis altaribus confe-crati honore ecclæſiſtico decorantur: Qui proſecto ne-ab uno dannari, nec uno iudicante poterunt honoris ſuę privilegiis exiui: ſed praefati ſynodali juſdicio, quod canon de illis præceperit diſſimili.

^a ¶ Refutatioſi] Sic eſt emendatum ex codicibus conſilio-rium imprefiſi & manuſcripti. Sic enim aperius declaratur illum canonice à concilio ſe refutatum, quām ex leſtione Gratiani vulgata, reſtitutum effe conperimus.

^b ¶ Noſtrum] Antea legebam, veſtram. In recentiori-bus autem concilioſis editionibus eſt, novam. Emendatum eſt ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticani, & Lucenti regio, quemadmodum & paulo pofit, nullus noſtrum. cum antea eſſet, nullus veſtrum. Modoſi enim & religioſi Epifcopi ſibi etiam metuunt. Alia vero quadam ſunt ex iſiſem codicibus emendata.

C. II. q; Causa clericorum Epifcopus non niſi cum ſenioribus ecclæſia audiatur.

Item Gregorius Ioanni Epifcopo Pamormitano,

lib. 11. epift. 49.

S I b quid de quoquaque clerico ad aures tuas perva-nerit, quod te juſte poffit offendere, facile non credas: nec ad vindictam te re accendat incognita; ſed praefati ſenioribus ecclæſia tua diligenter eft veritas per-ſeruanda: & tune, ſi qualitas rei popoſcerit, canonica diſtriſcio culpam feriat delinquentis.

C. III. q; A quo Epifcopi Presbyteri vel Dia-coni ſunt audiendi.

Item ex concilio Carthaginensi 1 primo, c. 11.

S I quis tumidus vel contumeliosus exenterit in majo-re natu, vel aliquam cauſam habuerit, à tribus vi-ciniis Epifcopis, ſi Diaconus 2 eſt, qui arguitur; ſi Pres-byter, à feſi; ſi Epifcopus, à duodecim confaderotibus audiatur. Univerſi Epifcopi dixerunt. Contemptus debet contumacia & ſuperbit in omnibus frangi. Ca-uſa e vero pro perfonis d ab his ſtatuto numero au-diantur.

^a ¶ Carthaginensi] Sic eſt emendatum ex veſtigiis codi-cibus. Nam in vulgatu erat, Agathensi primo, cum unicu-m dantaxat Agathensi memoretur.

^b ¶ Si Diaconus eſt] In vulgatu concilioſis editionibus legitur, ſi Diaconus eſt, arguitur Presbyter, &c.

C. IV. q; De eodem,

Item ex concilio Carthaginensi ſecondo,

cap. 10.

Felix Epifcopus Selemſelitanus dixit. Etiā hoc ad-ſicio ſecondum e ſtatuta veterum concilioſis, ut ſi quis Epifcopus (quod non optamus f) in reatum ali- quem incurrit, & fuerit ei nimis neceſſitas, non poſſe pluriſimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim Epifcopis audiatur, & à ſex Presbyter 1, & à tribus Diaconis, cum proprio ſuo Epifcopo.

^a ¶ Presbyter] Sic legitur in concilio, quod eſt in codice canonicum, c. 12. & graco, & duobus codicibus concilioſis Vati-canis; & uno alio per antiquo, & concordat cum ſequenti capi-tulo.

^b Supradic. Epifcopus.] & ſupradic. dift. 67. Epifcopus.

^c dift. 66. ſi quid. c al. cauſa audiatur. d al. perfonis au-diatur. e 3. q. 8. ſuggevo. Anſel. l. 3. c. 121. Burch. l. 1. cap. 49. Ivo p. 6. 262. f al. opinari.

Y

In editionibus autem conciliorum Parisiensibus ac Coloniensibus habentur, & à sex Presbyteris, & tribus Diaconis; quemadmodum & in multis Gratianis manuscriptis.

C. V. q. De eodem.

Item ex concilio Cartaginensi tertio, c. 2.

Si autem Presbyteri vel Diaconi fuerint accusati, adiuncti sibi ex viciniis locis propriis & Episcopos legitimum numero collegarunt, quas ab eodem accusati perirent, id est, una secum in Presbyteri nomine 1 sex, in Diaconi tribus, ipsorum causas dilucidat & eadem diem a & dilatione, & à communione retinutione, & discussione personarum, inter accusatores & eos qui accusantur, forma servata, reliquorum autem clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscet & finiat.

1 ¶ Nomine] Sic in catena codicibus impressis & manuscriptis, praeceps quam in editione Coloniensi quatuor tomorum, in qua habetur, Presbyteri nomine quinque, in Diaconi duobus.

2 pars. Solus autem ad exclusum aliarum Episcoporum non suorum clericorum dicunt, sine quorum presentia episcopus sententia erit traxa.

C. VI. q. Abiit, praesentia clericorum nullius causam Episcopus audiat.

Unde in concilio Carthaginensi quarto, c. 23. legitur.

T E Episcopus & nullius causam audiatur absque praesentia suorum clericorum: alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi clericorum praesentia confirmetur.

C. VII. q. Nisi synodis canonice vocati sacerdotes damnari non possint.

Item ex concilio Hispanensi secundo, c. 6.

T E Episcopus & sacerdotibus ac ministris solus honorabile dare potest, auferre solus non potest. Si enim hi qui in seculo à dominis suis honore libertatis adepti sunt, in servitutem ingum non & revocantur, nisi publice apud pratoris ac præfatis tribunal in furo fuerint accusati, quanto magis si qui divinis altariis consecrati, honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegii exsui: sed praesentati synodali judicio, quod canon de illis præcepit, definiri.

D E V A S T I O VIII.
Eulima vero questione sic statutum est in concilio Neocasariensi, c. 9. & 10.

C. I. q. Presbyter, qui ante ordinationem confiteretur corporaliter lapsum, potest non offerat.

Q VI b admissit corporale peccatum, & hic postea Presbyter ordinatus est, si confessus fuerit, quod ante ordinationem suam peccaverit, non quidem offerat, maneat autem in aliis officiis propter & ejus studii utilitatem. Nam cetera peccata confiteruntur plurimi etiam ordinatio priuari 2. Quod si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste convinci, hunc ipsi de se potestis est committenda. Similiter & si Diaconus in eodem culpe genere fuerit involutus, sese à ministerio cohabebit.

1 ¶ Proprietas ejus studii utilitatem] Græc. cff. 2. q. rbi
āndēv ἀπόλειον, id est, proprius studium ac diligentiam, quam ceteroquin adhibet.

2 ¶ Privari] Græc. legitur, πλεον ξέρεται αφίσα, id est, manus impositionem dimitti. quemadmodum scri-

a Anfl. 3. c. 103. Burch. l. 2. c. 205. Ivo p. 6. c. 280. b cum proprio Episcopo, c al. deficiunt. d al. diem a dilatione, e Burch. l. 2. c. 14. 4. Ivo p. 6. c. 274. f Suprad. oad cap. sexta a distinc. 67. Episcopo. g al. sexagen non revalutur. h Rabanus lib. penit. c. 1. Poly. l. 4. tit. 39. Burch. l. 2. c. 29. Ivo p. 6. c. 150. Pann. l. 2. c. 151. Cap. ro. ibid. i Al. tamen.

verit Dionysius cuius versionem ceteri collectores attulerunt, tam clausula omisſa. Nam hec versio, quam Gratianus usque est præsa, qua est in collectione fidetur. Ita ex hoc verbis legimus clausuram sententia, arg. auditor gliffa putari.

C. II. q. Deservientes alterio, si carnis fragilitate deliquerint, Episcopi arbitrio subiaceant.

Item ex concilio Hieronim. v. 5.

H I 4 qui altario Dei deserviunt, si subito in flesca carnis fragilitate corripiantur, & Dominum delinquentur dignè pauperuerint, ita ut mortificato corpore vobis omni sacrificium Deo offerant, maneat in postuum dominicas, vel veraciter afflictus non diu suspensus, vel diaclitos prolixiore tempore ab ecclesiis erga legesque ita tamen ut his officiorum suorum loco casceptum, ne possint ad aliorum officia ulterius promoventes. Quod si aequaliter velut canes ad vomitumve vestimenta, & velut in volubilis luti jacuerint, non soli ligature omnia careant, sed etiam sanctam communem ratione in eis non percipiunt.

C. III. q. Excommunicatio episcopis, infra rem de concilio Tolentino g. 270.

C Vm b multe super incontinentia & ordinis clericorum haec tenus emannerunt sententia parva, & nullatenus ipsorum reformantur qui vellet correcio morum usque adeo sententiam judicantium præstare communia culparum, ut non tantum ferreantur ultio in auctoribus, verum & in progeniem damnatorum. Ideoq; quilibet ab Episcopo usque ad subdiaconum deinceps, quod vel ex ancilla, vel ex ingenuo detestando quidem, ex honore constituti filios proceaverint, illi quidem ex nobis geniti probantur, canonica sensura damnatorum proles autem aliena a pollutione nata, non solum hereditatem & nunquam accipiet, sed etiam in servitutem eius ecclesiæ, decujus sacerdos vel ministri ignomina sunt, iure personi manebunt.

C. IV. q. Qui confiteatur se ante ordinationem professo, non sacrificet: convulsus autem separatur.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 21.

Si quis Presbyter ante ordinationem peccaverit, & post ordinationem confessus fuerit, quod non peccaverit, non offerat, sed tantum pro religione nomine Presbyteri portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publice fuerit convictus, nec hoc ipsum habeat, ut non Presbyteri portet. Similiter & de Diaconis observandum est, ut si ipsi confessi fuerint, ordinare Subdiaconi accipiant. 3.

C. V. q. Demann sacerdotis, qui ab ecclesia subiatur, sicut sacramenta suscipiantur.

Item Nicolaus ad consulta Bulgariorum, c. 1.

C Sicutlibus b vobis, si à sacerdote, qui sive apprehensus in adulterio, sive de hoc sola fama reprobatur, debet de communionem suscipere, nec ne respondemus. Non potest aliquis, quantumunque polluit sit, sacramenta divina polluire; que purgatoria cunctiarum contagionum existunt: nec potest foli radius per cloacas & latrinas transfundere, aliquid evindere contaminationis attrahere. Proinde qualisunque sacerdos sit, que sancta sunt, coquinare non potest. Idecirco ab eo, usquequod iudicio Episcoporum reprobatus communio percipienda est: quoniam mali bona ab

a Daf. 50. h. qui altaris. Rabanus I. p. 1. ut. c. 1. Burch. l. 12. c. 2. Ivo p. 6. c. 27. b Ivo p. 6. c. 425. c al. inventum. d al. rati. e al. hereditatem parvum. f In cap. Martini Burch. l. 2. c. 14. 4. Ivo p. 6. c. 274. g al. sexagen non revalutur. h Extra de oblatione, c. 2. mod. nostra duxit. Ivo p. 2. c. 83. Pann. l. 2. c. 151.

ministrando

ministrando se tantummodo ludent: & cœra i fax accens. sibi quidem de trumentum præstat, aliis vero lumen tendens ad ministrare: & unde alii commodum exhibet, inde illi dispendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni fædere Christi mysteria: quia b omnia fide & Christi purgantur. Fides d est enim quæ humum mundum vincit: & quia non dantis e, sed accipientis fit, dicens tce / deo Hieronymo 2: [Ad credendum in anima omnino opus est perficius: & in omni fædere corpus Christi et perficium.] ¶ Qui rufus sacra scriptura g concordant ut: [Prituquam audias, ne judicaveris quemquam: aque ante probacionem accusationis illata neminem à tua communione suspendas: quia non statim, qui accusatur, reus est, sed qui convincatur, criminolus.]

¶ Et cœra] Autem legaliter, &c. Restitutum est ex originali, ex qua aliam suum emendata & addita.

¶ Hieronymo] Est in epistola de septem gradibus, quemadmodum & quæ sequuntur, priusquam audias, &c. est ibidem superius.

CAUSA XVI.

Vidam Abbas habebat parochiale ecclesiam: inservi illi monachum, ut officium celebraret populo: posedit eam per quadriginta annos sine aliquo interpellatione: tandem querela adverba Abbatem monasterii a clericis baptis malis ecclesia, in cuius dispensatione ecclesiæ consiliebat.

¶ Hic præsumt, utrum monachus licet populus officia celebrare, praestentiam dare & baptizare.

¶ Secundum, si monachus habere Episcopi beneficia, an ei sit influente, an a Episcopo.

¶ Tertio, an pro ecclesiæ capellam præscriptio tollentur.

¶ Quartio, si ecclesia ad versus ecclesiæ præscriptis, an etiam monasteriorum ad verbum ecclesiæ præferere possit.

¶ Quinto, si capellam in suo territorio adsciatam propter territorio, si vindicare videntur.

¶ Sexto, si Archipresbyter vel Episcopus sua autoritate, non iudicaria sententia capellam illam irreperit, an cadat a causa: ut ecclesia, cuius prædictis, nonnullus habeat jus respondendi, quod sicut pastor illicite usurpavit.

¶ Septimo, queritur, si laici capellam tenentur (ut quibusdam morent) & in manibus Abbatis eas refutaverint, & ordinandam tradicerint, an confessio Episcopi & clericorum Abbas possit eas tenere.

QUÆSTIO I.

¶ Q uod monachi officia populus celebrare non possint, mutua auditoria probatur: quarum prima est illa sancta Nicæna synodi, qua dicitur.

¶ Caput hoc neg, in prima Nicæna synodo, neg, in secunda hodie bateatur.

C. I. q Monachorum conversatio ad omnibus debet esse discreta.

¶ Placuit & omnibus residentibus in sancta Nicæna synodo, ut monachorum conversatio & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet. Monachus enim gracie latine singulariter dicitur. Unde monachum per omnia singulariter agere oportet. Quoniam breviter & insolubiliter omnibus præcipimus, ut aliquis monachus penitentiam nemini tribuat, nisi sibi invicem, ut pulchrum est: mortuum non sepeliat, nisi monachum in monasterio secum morantem: vel si fortuito quemquam adventu fratum ibi mori contigerit.

C. II. q Monachorum distributionem, & ecclesiasticum misericordium quilibet simul tenere non potest.

a almonisteria. b AB. iij. c al. infide. d i. Ioann. e aldeumonum. f In epistola de septem gradibus, tom. 4. g Eccl. h Ans. i. 6. & 6. 214. Poly. l. 4. m. 38.

Item Gregorius Ioanni Bavennati Episcopo,
lib. 4. epist. 1.

N Emo a potest & ecclesiasticis obsequiis b deservi-
re, & in monachica regula ordinatè perficere: ut i-
psa monasterii distictionem teneat, qui quotidie in mo-
nasterio c ecclesiastico cogitare permanere.

C. III. q Monachi, qui ad clericatum p. mover-
tur, a priori propenso discedere
non debent.

Item Innocentius ad Videlium,
epist. 2. c. 10.

D E monachis, qui diu morantes in monasteriis, si potest a clericatus ordinem pervenient, statim non debere eos a priori propenso discedere e.

S ergo sicut Innocentius definit a suo propenso eu discedere non licet: & siut Gregorius refatur in monastica regula de votâ per-
ficer, & ecclesiasticis obsequiis simul deservire non possunt: patet, quod parochians ecclesiæ monachæ prefici non possunt.

C. IV. q Monachus non habet officium docen-
tis, sed plangenti.

Item Hieronymus ad Riparium Presbyterum, ad-
versus Vigilantium.

M onachus f non docentis g, sed plangenti habet
officium: qui vel fe, vel mundum lugeat, & Domini
pavidus praefector advenit.

C. V. q In populari frequencia monachii
esse non debent.

Item ad Paulinum, de institutione monachii,

epist. 13.

S i cupis esse, quod dicteris, monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, qua utique non sunt solitorum habitacula, sed multorum? & infid. ¶ Habeto similitudinem columbae, ne cuiquam machinæ dolos, & serpentis astutia, ne aliorum supplanteris infidii. Non multum diffat in vitro, vel deciper posse, vel decipi. Christianum i, quem senseris tibi aut semper, aut crebro de nummis loquenter (excepta eleemosyna, quæ in differenter omnibus patet), in fronte potius habero, quam monachum. Præter viatum & vestitum, & manifestas necessitates nihil cuiquam tribuas: ne filiorum panem canes comedant.

C. VI. q Monachus pascetur, clerici
pascunt.

Item ad Heliodorum de laude vita solitaria,
epist. 1.

A lia k causa est monachorum, alia clericorum. Cle-
rici pascunt oves, ego pascor: illi de altario vivunt, mihi quasi infraquo arbore securis ponitur ad radicem, si minus ad altare non deferro. & infid. ¶ Mihi ante Presbyterum federe non licet. Illi, si peccavero, licet me tradere l satan in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini Iesu.

C. VII. q Non licet aliquid monachu agere sine
Presbyterorum consilio.

Item m ad Ruficum.

E cœlia n habet senatum cotum Presbyterorum, s-
ne quorum consilio nihil monachus agere licet. Ro-
boam o filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia no-
luit audire Presbyteros suos. Senatum quoque Romani
habebant, cuius consilio cuncta agebant: & nos habemus
senatum nostrum cotum Presbyterorum.

¶ Apud B. Hieronymum in commentariis ad c. 3. Esaie, unde
hoc caput videtur accepimus, hoc legantur. Robam filius Sa-
lomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire Prel-

a Iov. p. 3. c. 18. b al. officia. c al. obsequio. d Po-
ly. ibid. Ans. l. c. 67. e al. devare. f Poly. ibid. Ans. l. 7. c. 128.
Iov. p. 7. c. 128. g al. doctoru Pam. l. 3. c. 176. h Iov. p. 7. c. 2.
Pam. l. 3. c. 175. i al. decipi Christianum Qwm. l. orig. k Po-
ly. ibid. Ans. l. 7. c. 123. l l. Cor. 12. m Habitetur in comm. 18.
c. 3. Esaie. n Deut. edit. p. 5. o z. Reg. 14.